

PELAKSANAAN PROGRAM PENDIDIKAN SEPANJANG HAYAT (PSH) KOLEJ KOMUNITI, KEMENTERIAN PENGAJIAN TINGGI MALAYSIA

¹Wan Mohd Rashid Wan Ahmad, ²Mohamad Hisyam Mohd Hashim, ³Abd Rasid Abd Razzaq & Ramlan Zainal Abidin

Fakulti Pendidikan Teknikal
Universiti Tun Hussein Onn Malaysia

¹mdrashid@uthm.edu.my, ²mhisyam@uthm.edu.my, ³rasid@uthm.edu.my

ABSTRAK

Kementerian Pengajian Tinggi (KPT) Malaysia telah menubuhkan Kolej Komuniti (KK) di setiap negeri. Oleh itu, satu inisiatif telah diambil untuk mengkaji pelaksanaannya di mana kemungkinan akan dapat membantu agar penubuhannya memberi kesan yang baik kepada komuniti. Tujuan kajian adalah untuk meninjau pelaksanaan Program Pendidikan Sepanjang Hayat (PSH) di kolej komuniti Kementerian Pengajian Tinggi Malaysia melalui dua aspek pendidikan iaitu kaedah penyampaian dalam pengajaran yang diamalkan dan penerimaan masyarakat terhadap pelaksanaan program PSH. Kolej komuniti di negeri Johor adalah terlibat secara langsung iaitu Kolej Komuniti Bandar Penawar, Kolej Komuniti Pasir Gudang, Kolej Komuniti Ledang, Kolej Komuniti Segamat dan Kolej Komuniti Segamat 2. Seramai 55 orang tenaga pengajar program PSH dan 306 orang peserta telah dipilih sebagai sampel. Perisian Statistical Package for Social Science (SPSS) digunakan untuk menganalisis data. Data dianalisis secara deskriptif dan ujian Korelasi Pearson digunakan. Dapatan kajian menunjukkan bahawa terdapat pelbagai kaedah penyampaian yang digunakan dalam pengajaran program PSH dan hubungan lemah wujud antara kaedah pemilihan dengan faktor pemilihan kaedah pengajaran.

Kata Kunci: *Kolej Komuniti, Penyampaian, Pengajaran, Pelaksanaan, Program Sepanjang Hayat (PSH)*

PENGENALAN

Dekad ini, pendidikan sepanjang hayat sudah menjadi kepentingan kepada lapangan pekerjaan dan polisi pekerja, baik dalam sektor kerajaan mahupun organisasi antarabangsa seperti *European Union* dan *Organisation for Economic Co-operation and Development*. Pengetahuan sebagai satu budaya akan menggantikan senario lama yang meminggirkan pembangunan sumber manusia. Dalam budaya pengetahuan, kejayaan diukur dengan kemampuan rakyat berfikir, berkomunikasi dengan baik, berunding melalui idea-idea yang bernas, bekerja dalam kumpulan, merealisasikan apa yang diimpikan dan menggerakkan perubahan seiring peredaran masa (Terrey, 1992).

Laporan *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation Faure Commission* pada tahun 1972, telah menjadi dokumen yang amat penting dalam evolusi pendidikan pada pertengahan abad ke 20 (Longworth, 2003). Dalam kebanyakan perkara, laporan ini telah mencadangkan beberapa perkara yang penting iaitu pembangunan kemahiran dan kemampuan manusia dijadikan objektif awal dalam semua peringkat pendidikan. Keduanya, galakkan dalam situasi yang mana dalam konteks kehidupan seharian dan pekerjaan supaya setiap individu faham dan diberi pendidikan untuk meningkatkan daya saing, kreativiti dan percaya diri untuk membiasakan diri dengan situasi yang mencabar dan sentiasa berubah. Selain itu, rekebentuk pendidikan masyarakat yang lebih bersifat tidak bersandar disokong dan menyediakan peluang pendidikan yang membolehkan masyarakat terlibat dan belajar sepanjang hidup mereka. Akhir sekali, penglibatan komuniti dalam proses pembelajaran dan pertambahan keperluan sosial dalam pendidikan untuk memahami konflik, permasalahan, keamanan, persekitaran dan bagaimana untuk mengadaptasi perubahan.

Majoriti negara-negara Eropah membina strategi program pendidikan sepanjang hayat yang eksplisit di mana menetapkan keperluan dalam polisi kebangsaan dan bagaimana sektor yang berbeza dihubungkan bersama. Kebanyakan daripada kerjasama ini menyediakan visi pendidikan sepanjang hayat yang berdaya maju, meliputi semua jenis dan tahap pendidikan dan latihan. Walau bagaimanapun, ada sesetengahnya hanya fokus kepada pendidikan dan latihan yang formal atau membina aras pembelajaran yang lebih spesifik (*Commision of The European Communities, 2007*).

Longworth (2003) telah menyenaraikan sebab-sebab mengapa program PSH ini amat diperlukan dalam dekad ini iaitu:

- i) Kepentingan demografik global
- ii) Pengaruh televisyen dan media dalam pembangunan idea dan persepsi masyarakat.
- iii) Keperluan pemuliharaan alam sekitar.
- iv) Pembangunan baru dalam semua aspek sains dan teknologi.
- v) Ledakan informasi dan pengetahuan hasil daripada penggunaan internet dan teknologi komunikasi.
- vi) Keperluan industri dan masyarakat untuk terus berinovatif dan fleksibel dalam alam pekerjaan.

- vii) Sikap individualizen dan perpecahan keluarga dan agama dalam masyarakat yang semakin bertambah.

Sehingga kini, Bork (2001) berpendapat, program pendidikan sepanjang hayat menjadi model yang selalu digunakan dalam pembelajaran selepas konsep yang biasa dijalankan dalam pendidikan tradisional di seluruh sekolah dan universiti. Beliau menyebut lagi, pada masa akan datang, pendidikan sepanjang hayat termasuk pendidikan pelajar dewasa, boleh diertikan seperti *'tail that wags the dog'* kepada semua bidang pendidikan.

SOROTAN PENULISAN

Terrey (1992) dalam laporannya telah menyatakan bahawa John Dewey pernah menyebut tujuan pendidikan adalah memberi peluang kepada setiap individu untuk menyambung pendidikan mereka. Beliau juga menegaskan misi penubuhan kolej komuniti adalah untuk menyediakan peluang pendidikan kepada masyarakat. Di Malaysia, penubuhan kolej komuniti adalah berpandukan Memorandum No. 298/2225/00 yang telah dikemukakan oleh Menteri Pendidikan kepada Jemaah Menteri pada 5 Julai 2000 (Fakta Ringkas, Jabatan Pengajian Politeknik dan Kolej Komuniti, Kementerian Pengajian Tinggi Malaysia, Edisi Ogos 2007). Seperti kebanyakan negara lain di seluruh dunia yang melaksanakan pendidikan di kolej komuniti, kolej komuniti di Malaysia juga memainkan peranan yang sama iaitu sebagai institusi yang menawarkan pendidikan tinggi kepada lepasan menengah khususnya komuniti setempat. Peranannya sebagai gedung ilmu bukan sahaja menawarkan kursus-kursus kepada pelajar lepasan menengah, malahan kepada komuniti setempat yang berminat menimba ilmu pengetahuan sama ada dalam bidang perniagaan, pertanian, pembinaan atau lain-lain lagi adalah program pendidikan sepanjang hayat. Pelaksanaan program pendidikan sepanjang hayat dilaksanakan secara sepenuh masa dan kursus jangka pendek. Kursus-kursus jangka pendek yang ditawarkan biasanya relevan mengikut keperluan masyarakat dan komuniti setempat bagi meningkatkan kualiti kehidupan mereka. Kaedah pelaksanaannya dibahagikan kepada tujuh bahagian iaitu; tempoh kursus biasanya kurang daripada enam bulan; tempat kursus diadakan di kolej atau menyewa tempat di luar Kolej Komuniti yang berhampiran dengan komuniti setempat, waktu kursus dijalankan pada waktu pejabat atau di luar waktu pejabat mengikut permintaan, kurikulum atau kandungan kursus ditentukan bersama-sama antara pelajar dan pengurusan Kolej Komuniti Kementerian Pengajian Tinggi Malaysia, atau menggunakan modul kursus jangka pendek yang sedia ada atau mana-mana modul kursus sijil sepenuh masa yang mempunyai kesamaan dengan kursus jangka pendek yang hendak dijalankan; alatan kursus biasanya menggunakan alatan kolej. Walau bagaimanapun, jika alatan itu tiada di kolej, pihak kolej akan menyewa dari luar, pengiktirafan berbentuk sijil kehadiran bagi yang mengikuti sesuatu kursus kurang daripada lapan jam atau Sijil Modul bagi yang berjaya menghabiskan sesuatu modul pengajaran, dan yang terakhir, tenaga pengajar merupakan pensyarah Kolej Komuniti Kementerian Pengajian Tinggi Malaysia, atau pensyarah sambilan yang diupah dari institusi luar dan industri termasuk golongan profesional dalam sesuatu bidang (Kolej Komuniti KPTM, 2008). Namun demikian, mungkin ramai yang tidak tahu bahawa kolej komuniti juga menganjurkan banyak kursus

pendek secara sambilan atau separuh masa, sama ada untuk menambah ilmu pengetahuan atau untuk mendapat Sijil Kolej Komuniti. Kursus-kursus itu juga adalah terbuka kepada semua peringkat umur, tanpa mengira bangsa atau agama dengan bayaran yuran sebanyak antara RM5 hingga RM20 sahaja (Kolej Komniti KPTM, 2008). Kursus-kursus pendek di kolej komuniti ini boleh dibahagikan kepada beberapa program iaitu Kursus Modular, kursus-kursus pendek yang bertujuan untuk meningkatkan kemahiran, program kursus-kursus pendek yang bertujuan menaikkan taraf sosio ekonomi komuniti setempat dan akhir sekali kursus-kursus pendek yang dijalankan untuk menambah ilmu pengetahuan atau sekadar memenuhi masa lapang sahaja.

Program pertama adalah Kursus Modular yang berdasarkan kursus formal sepenuh masa yang dijalankan untuk memperolehi sijil. Menerusi Kursus Modular, sesiapa yang berminat boleh mengikuti modul-modul sesuatu program pengajian secara sambilan pada bila-bila masa. Faktor fleksibiliti dari segi masa dan tempat ini masih membolehkan pelajar layak mendapat Sijil Kolej Komuniti dengan memenuhi kriteria penilaian dan syarat-syarat yang ditetapkan. Individu-individu yang mempunyai komitmen lain dan ingin mendapatkan sijil secara sambilan boleh merebut peluang melalui pembelajaran Kursus Modular. Kursus Modular juga sesuai diikuti oleh kakitangan awam ataupun swasta yang sedang bekerja tetapi masih ingin belajar untuk mempertingkatkan kerjaya mereka. Program seterusnya adalah kursus-kursus pendek yang bertujuan untuk meningkatkan kemahiran sedia ada, memahirkan semula dan mempelbagaikan kemahiran diri. Menerusi program ini, peserta-peserta mengikuti sesuatu kursus dalam jangka waktu yang singkat dan dijalankan di kolej atau di premis industri mengikut persetujuan atau permintaan. Sijil penyertaan akan dikeluarkan oleh kolej komuniti. Kursus ini juga boleh dilaksanakan secara kerjasama dengan badan profesional yang berkaitan. Kumpulan sasaran program itu ialah pekerja industri dan jabatan kerajaan serta masyarakat setempat.

Program yang ketiga adalah program kursus-kursus pendek yang berobjektif menaikkan taraf sosio ekonomi komuniti setempat. Menerusi pelaksanaan program ini, kolej komuniti akan mengenal pasti sesuatu produk atau perkhidmatan yang berdaya saing dan dapat dimanfaatkan dari segi sosio ekonomi kumpulan sasaran bagi sesuatu tempat atau daerah. Kolej komuniti akan mengenal pasti dan bekerjasama dengan agensi-agensi yang boleh menyumbang dari segi bantuan kewangan, pemasaran, pengurusan dan aspek-aspek teknikal yang berkaitan. Perancangan, pelaksanaan dan pengawalseliaan program-program yang telah dikenal pasti tadi akan dilakukan sendiri oleh kolej komuniti dengan bantuan badan-badan tertentu. Program ini sangat bersesuaian kepada individu yang telah berkecimpung dalam bidang-bidang berkaitan. Ianya juga menjadi pemangkin ekonomi setempat bagi mereka yang berminat untuk memajukan diri dalam bidang pengeluaran dan perniagaan tertentu.

Manakala program keempat adalah kursus-kursus pendek yang dijalankan untuk menambah ilmu pengetahuan atau memenuhi masa lapang sahaja. Kursus-kursus akan dilaksanakan mengikut bilangan penyertaan kumpulan kecil (minimum 15 peserta) atau besar dan pengisian berdasarkan kehendak

kumpulan atau individu, dan sesuai untuk semua lapisan masyarakat yang berminat tentang apa jua perkara.

METODOLOGI

Kajian merupakan satu tinjauan berkaitan pelaksanaan PSH di Kolej Komuniti. Instrumen kajian ini hanyalah soalselidik dan Perisian *Statistical Package for Social Science (SPSS)* digunakan untuk menganalisis data. Data dianalisis secara deskriptif dan ujian Korelasi Pearson digunakan. Kolej komuniti di negeri Johor adalah terlibat secara langsung iaitu Kolej Komuniti Bandar Penawar, Kolej Komuniti Pasir Gudang, Kolej Komuniti Ledang, Kolej Komuniti Segamat dan Kolej Komuniti Segamat 2. Seramai 55 orang tenaga pengajar program PSH dan 306 orang peserta telah dipilih sebagai sampel. Sebanyak sembilan item soalan diajukan kepada responden melalui soal selidik yang diedarkan.

DAPATAN KAJIAN

Dapatan kajian adalah berdasarkan kepada edaran borang-borang soal selidik dan analisis data yang telah dijalankan. Data-data menunjukkan secara terperinci jantina pensyarah yang terlibat sebagai responden berdasarkan Jadual 1.0.

Jadual 1.0: Bilangan Responden Mengikut Jantina Pensyarah

Responden		Bilangan	Peratus (%)
Jantina	Lelaki	25	45.5
	Perempuan	30	54.5
Jumlah		55	100.0

Seramai 25 orang reponden yang mewakili 45.5 % adalah lelaki manakala responden yang terdiri daripada pensyarah perempuan adalah seramai 30 orang iaitu 54.5%.

Dapatan kajian juga menunjukkan secara terperinci umur pensyarah yang terlibat sebagai responden berdasarkan Jadual 2.0.

Jadual 2.0: Bilangan Responden Mengikut Umur Pensyarah

Responden		Bilangan	Peratus (%)
Umur (tahun)	21 hingga 30	27	49.1
	31 hingga 40	17	30.9
	41 hingga 50	8	14.5
	Lain-lain	3	5.5
Jumlah		55	100.0

Bilangan responden yang berumur antara 21 hingga 30 tahun adalah seramai 27 orang iaitu mewakili 49.1 % responden, manakala bilangan responden yang berumur di antara 31 hingga 40 tahun adalah seramai 17 orang iaitu mewakili sebanyak 30.9 %. Bagi responden yang berumur di antara 41 hingga 50 tahun adalah seramai 8 orang dan baki 5.5% responden adalah dalam kategori lain-lain.

Data-data menunjukkan secara terperinci taraf pendidikan pensyarah yang terlibat sebagai responden berdasarkan Jadual 3.0.

Jadual 3.0: Bilangan Responden Mengikut Taraf Pendidikan Tertinggi

Responden		Bilangan	Peratus (%)
Taraf Pendidikan Tertinggi	PhD	0	0
	Sarjana	13	23.6
	Sarjana Muda	39	70.9
	Lain-lain	3	5.5
Jumlah		55	100.0

Bilangan responden dengan kelayakan Sarjana adalah seramai 13 orang iaitu mewakili 23.6 % jumlah responden, manakala bagi bilangan responden yang berpendidikan Sarjana Muda adalah seramai 39 orang iaitu mewakili 70.9 % responden. Daripada dapatan kajian juga didapati terdapat seramai tiga orang responden hanya mempunyai kelayakan diploma atau sijil dan tiada dapatan responden dengan kelayakan PhD. Data-data menunjukkan secara terperinci pengalaman mengajar (umum) bagi pensyarah yang terlibat sebagai responden berdasarkan Jadual 4.0.

Jadual 4.0: Bilangan Responden Mengikut Pengalaman Mengajar (Umum)

Responden		Bilangan	Peratus (%)
Pengalaman Mengajar (Umum)	0 hingga 2 tahun	22	40.0
	3 hingga 5 tahun	18	32.7
	6 hingga 10 tahun	13	23.6
	11 hingga 20 tahun	2	3.6
	21 tahun ke atas	0	0
Jumlah		55	100.0

Bilangan responden yang telah berpengalaman mengajar di antara 11 hingga 20 tahun adalah seramai dua orang yang mewakili 3.6 %. Bagi responden yang berpengalaman mengajar selama 6 hingga 10 tahun adalah seramai 13 orang manakala sebanyak 32.7 % responden berpengalaman mengajar selama

tiga hingga lima tahun. Terdapat juga responden pensyarah yang hanya berpengalaman mengajar selama 0 hingga dua tahun sahaja iaitu seramai 22 orang dan mewakili 40% daripada jumlah responden. Data-data menunjukkan secara terperinci pengalaman mengajar kursus pendek bagi pensyarah yang terlibat sebagai responden berdasarkan Jadual 5.0.

Jadual 5.0: Bilangan Responden Pengalaman Mengajar Kursus Pendek (PSH)

Responden	Bilangan	Peratus (%)
Pengalaman Mengajar (tahun)	0 hingga 2	45
	3 hingga 4	9
	5 hingga 6	1
Jumlah	55	100.0

Bilangan responden yang telah berpengalaman mengajar kursus pendek selama lima hingga enam tahun adalah hanya seorang iaitu mewakili 1.8 % responden yang menjawab soal selidik. Jumlah responden yang paling ramai berpengalaman mengajar kursus pendek adalah hanya selama 0 hingga dua tahun iaitu seramai 45 orang manakala selebihnya iaitu 16.4 % daripada responden berpengalaman mengajar kursus pendek selama tiga hingga empat tahun sahaja.

Kaedah penyampaian yang digunakan dalam pengajaran program Pendidikan Sepanjang hayat yang dilaksanakan di kolej komuniti?

Sebanyak sembilan item soalan ditanya kepada responden melalui soal selidik yang diedarkan. Berdasarkan penilaian daripada responden, min bagi setiap item adalah seperti di tunjukkan pada Jadual 6.0.

Jadual 6.0: Min bagi kaedah penyampaian

Pensyarah menggunakan kaedah 'chalk and talk' sebagai kaedah penyampaian	3.13
Pensyarah menggunakan kaedah penyelesaian masalah dalam kumpulan semasa sesi pembelajaran	3.49
Pensyarah menyuruh peserta melakukan sendiri setiap tugas / latihan secara individu	2.56
Pensyarah menyuruh peserta melakukan sendiri setiap tugas / latihan secara berkumpulan	4.15
Pensyarah membuat demonstrasi sebelum membenarkan peserta mencuba melakukan sebarang tugas sendiri.	4.47
Pensyarah kerap hanya berfungsi sebagai fasilitator didalam kelas sepanjang sesi pembelajaran berlangsung.	4.05
Pensyarah menggunakan ABBM (modul/ medium penyampaian) semasa sesi pengajaran dan	4.40

pembelajaran berlangsung.	
Pensyarah memberi peluang kepada peserta untuk bertanya semasa sesi penerangan	4.42
Pensyarah memberi peluang kepada peserta untuk bertanya selepas sesi penerangan	4.36
<hr/>	
Purata keseluruhan min	3.89

Dapatan kajian menunjukkan bahawa min bagi setiap item adalah pada tahap sederhana dan tinggi iaitu melebihi 2.55. Nilai item yang paling tinggi ialah yang menunjukkan kebanyakan responden bersetuju bahawa mereka perlu membuat demonstrasi sebelum membenarkan peserta mencuba melakukan sebarang tugas sendiri iaitu dengan nilai min 4.47. Nilai min yang paling rendah iaitu pada nilai 2.56 di mana majoriti responden tidak akan menyuruh peserta melakukan sendiri setiap tugas atau latihan secara individu. Secara keseluruhan, dapatan menunjukkan terdapat banyak kaedah penyampaian yang dilaksanakan dalam pengajaran oleh pensyarah yang mengajar kursus pendek di kolej komuniti.

Faktor pemilihan kaedah penyampaian yang digunakan dalam pengajaran.

Sebanyak lima item ditanya kepada responden melalui soal selidik yang diedarkan. Berdasarkan penilaian daripada responden, skor min bagi setiap item adalah seperti di tunjukkan pada Jadual 7.0.

Jadual 7.0: Nilai Min bagi Item Faktor Pemilihan Kaedah Penyampaian

	Min
Pemilihan kaedah penyampaian saya, bergantung sepenuhnya kepada kemudahan yang di sediakan oleh pihak Kolej Komuniti	4.02
Pemilihan kaedah penyampaian saya, bergantung sepenuhnya kepada isi pelajaran yang ingin disampaikan	4.20
Pemilihan kaedah penyampaian saya bergantung sepenuhnya kepada siapa kumpulan pelajar saya	4.20
Pemilihan kaedah penyampaian saya bergantung sepenuhnya kepada objektif pelajaran saya	4.42
Pemilihan kaedah penyampaian saya bergantung sepenuhnya kepada permintaan oleh peserta	3.82
<hr/>	
Purata keseluruhan min	4.13

Dapatan kajian menunjukkan bahawa skor min bagi setiap item adalah pada tahap tinggi. Ini menunjukkan responden bersependapat dan bersetuju dengan setiap item faktor pemilihan kaedah penyampaian. Item yang memperoleh skor min tertinggi adalah item penyampaian bergantung sepenuhnya kepada objektif pengajaran iaitu 4.42. Ini jelas memberi gambaran bahawa responden bersetuju pemilihan kaedah penyampaian yang digunakan dalam pengajaran bergantung kepada objektif pelajaran yang akan diajar.

KESIMPULAN

Dapatan kajian menunjukkan kebanyakan tenaga pengajar bersetuju bahawa kaedah penyampaian yang digunakan oleh mereka dalam pengajaran adalah membuat demonstrasi sebelum membenarkan peserta mencuba melakukan tugas sendiri. Dapatan kajian juga menunjukkan bahawa kebanyakan tenaga bersetuju bahawa faktor pemilihan kaedah penyampaian yang digunakan dalam pengajaran adalah bergantung kepada objektif pelajaran. Walau bagaimanapun kemudahan yang di sediakan oleh pihak Kolej Komuniti, isi pelajaran yang ingin disampaikan, kumpulan pelajar dan permintaan oleh peserta juga mempengaruhi faktor pemilihan kaedah pengajaran.

RUJUKAN

- Bork A., (2001). Adult Education, Lifelong Learning and the Future. *Journal of Campus- Wide Information Systems*, Vol 18 No 5; 195-203
- Buku Maklumat Kolej Komniti KPTM, (2008). *Buku Maklumat Kolej Komuniti*. Bahagian pengurusan Kolej Komuniti Kementerian Pengajian Tinggi Malaysia.
- Commission of the European Communities (2007). Delivering Lifelong Learning for Knowledge, Creativity and Innovation. *Draft 2008 joint progress report of the Council and the Commission on the implementation of the "Education and Training 2010 work programme"*.
- Longworth N., (2003). *Lifelong Learning in Action; Transforming Education in the 21st Century*. London and New York : Routledge Falmer
- Terry J. N., (1992). *The Community College of the Future*. Presented at Seminar in Community College Education, September 8-11, Port Townsend, Washington.